

Nr 112

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till folkhögskolor jämte motioner och Kungl. Maj:ts proposition angående lärarutbildning för folkhögskolan m. m. jämte motioner.

(2:a avd.)

Propositionerna

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 (bilaga 10, punkterna G 8 och G 9, s. 448—450 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1969) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1969/70 anvisa till Bidrag till driften av folkhögskolor ett förslagsanslag av 61 300 000 kr. och till Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 52 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 28 mars 1969 föreslagit riksdagen att godkänna de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för organisationen av lärarutbildningen för folkhögskolan m. m.

Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen innebär beträffande folkhögskolornas driftbidragsanslag en höjning med 10,4 milj. kr., varav 500 000 kr. avser försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever. Bland förslag av skolöverstyrelsen som inte av Kungl. Maj:t förts vidare till riksdagen är ett som gäller utbyte av 40 icke-ordinarie lärartjänster vid folkhögskolorna mot ordinarie tjänster. Anslaget Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor föreslås i statsverkspropositionen uppfört med oförändrat belopp. Av anslaget avses 1 milj. kr. till engångsanskaffning av dyrbarare pedagogisk utrustning m. m. och 2 milj. kr. till sanering av vissa folkhögskolors ekonomi.

I propositionen nr 52 föreslås på grundval av förslag av folkhögskolans lärarutredning i betänkandet Lärarutbildning för folkhögskolan (SOU 1967: 47) åtgärder för en förbättrad lärarutbildning för folkhögskolan och annan vuxenutbildning.

De förändrade kraven på folkhögskolan anses nödvändig göra en särskild praktisk-pedagogisk utbildning av lärare för skolformen och det föreslås därför att vid lärarhögskolan i Linköping skall anordnas en särskild dylik utbildning om två terminer för folkhögskolans lärare. Till den nya utbildningen, som avses bli införd med början vårterminen 1970, skall kunna antas dels den som avlagt filosofie kandidatexamen som omfattar studiekurser inom minst tre ämnesområden, dels den som kan anses ha på annat sätt, t. ex. genom aktivt arbete inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, förvärvat förutsättningar att genomgå utbildningen.

Första terminen av den praktisk-pedagogiska utbildningen föreslås omfatta utbildning i pedagogik och metodik samt praktik i form av auskultationer och övningsundervisning. Andra terminen bör ägnas åt praktiktjänstgöring främst vid folkhögskola.

I propositionen föreslås en intagningskapacitet vid lärarhögskolan av 30 studerande per termin. För utbildningen skall finnas tjänster som lektorer i vuxenutbildningens metodik och tjänst som biträdande utbildningsledare. För handledning under praktiktjänstgöring liksom vid undervisningsövningar bör anställas särskilda handledare, tills vidare med korttidsförordnande.

Slutligen redovisas i propositionen att vissa åtgärder för att inom den reguljära ämneslärarlinjen få till stånd tämligen omfattande inslag av pedagogik och metodik med inriktning mot den statliga och kommunala vuxenutbildningen kommer att vidtas.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I:448 av herr Ingvar Andersson och II:582 av fru Sundberg och herr Werner vari hemställts att riksdagen måtte besluta att inrätta en tjänst som skolkurator vid folkhögskolorna i Malmöhus län och till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 61 350 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I:452 av herr Blomquist m. fl. och II:523 av herr Eskel m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta om att 40 icke-ordinarie ämneslärartjänster vid folkhögskolan utbyts mot ordinarie budgetåret 1969/70,

dels de likalydande motionerna I:1008 av herr Lidgard och fröken Stenberg och II:1160 av herr Nordstrandh vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att ett begränsat antal lektorstjänster efter ansökan på försök tilldelas några folkhögskolor,

dels de likalydande motionerna I:1009 av herr Wirtén och II:1159 av herr Källstad m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

1. att den föreslagna praktisk-pedagogiska lärarutbildningen särskilt avpassad för den statliga och kommunala gymnasiala vuxenutbildningens behov bör förläggas till lärarhögskolan i Linköping,

2. att den reguljära ämneslärarutbildningen bör ges ökade inslag av utbildning i vuxenundervisningens pedagogik,
3. att kompletterande utbildning i vuxenundervisningens pedagogik bör erbjudas dem som redan genomgått ämneslärarutbildning,
4. att ökade resurser ställes till förfogande för forskning rörande vuxenundervisningens pedagogik och metodik.

Utskottet

Utskottet har med tillfredsställelse tagit del av Kungl. Maj:ts proposition angående lärarutbildning för folkhögskolan m. m. med hänsyn inte bara till de föreslagna förbättringarna på området utan även till den positiva inställning till folkhögskolan som propositionen ger uttryck åt. De motioner som väckts med anledning av propositionen är också positiva så till vida som det i dem inte riktas någon kritik mot huvudlinjerna i propositionen utan endast yrkas ändringar på vissa och kompletteringar på andra punkter.

Vad först gäller motionerna I: 1008 och II: 1160 angående försöksvis inrättande av ett antal lektorstjänster vid folkhögskolorna får utskottet erinra om att föredragande statsrådet förklarar sig inte nu vara beredd att tillstyrka det förslag om dylika tjänster, som framlagts av folkhögskolans lärarutredning, detta med hänsyn till dels den tveksamhet som kommit fram under remissbehandlingen, dels det förhållandet att skolöverstyrelsen påbörjat en utredning om lektorsorganisationen vid gymnasierna. Även utskottet anser — främst med hänsyn till nämnda utredning — att övervägande skäl talar för att man inte för närvarande beslutar om införande av en ny tjänstekategori vid folkhögskolan. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Den praktisk-pedagogiska lärarutbildning med inriktning på den statliga och kommunala gymnasiala vuxenutbildningen, som föreslås i propositionen, avses bli förlagd till lärarhögskolan i Stockholm. Häremot anföres i motionerna I:1009 och II: 1159 att en förläggning till lärarhögskolan i Linköping skulle vara lämpligare med hänsyn både till befintliga utbildningsanstalter i Linköping och Norrköping och till propositionens förslag att lärarutbildningen för folkhögskolan skall förläggas till sistnämnda lärarhögskola. Enligt vad utskottet inhämtat avses ifrågasvarande lärarutbildning med inriktning på vuxenutbildningen få formen inte av en särskild utbildningslinje utan av en variant av den vanliga ämneslärarutbildningen vid lärarhögskola. Varianten torde komma att i första hand innebära utbyte av en ämnesmetodisk påbyggnadskurs mot en kurs i vuxenutbildningens metodik. Med denna uppläggning synes det utskottet riktigt att utbildningen förläggas till en stor lärarhögskola med stort elevantal och stora resurser, lämpligen lärarhögskolan i Stockholm, där det redan finns vissa inslag av vuxenundervisning. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet om förläggning till lärarhögskolan i Linköping.

I motionerna I: 1009 och II: 1159 yrkas också att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att den reguljära ämneslärarutbildningen ges ökade inslag av utbildning i vuxenundervisningens pedagogik. Utskottet har samma uppfattning som

motionärerna om behovet av dylika inslag men detsamma är fallet med propositionen och utskottet anser därför att det inte behövs någon framställning till Kungl. Maj:t i frågan.

I propositionen uttalas att studiedagarna inom skolväsendet till viss del bör behandla problem inom vuxenutbildningsområdet och att, då så är fallet, inte bara de som verkar i anslutning till vederbörande skolor utan även andra som arbetar inom vuxenutbildningen bör inbjudas. Även inom ramen för feriekursverksamheten bör enligt propositionen kunna ordnas kurser med liknande rekrytering och med vuxenutbildningsfrågor på programmet. Utskottet ansluter sig till den uppfattning som härmed kommit till uttryck och räknar med en utveckling i den angivna riktningen. Därmed bör det i motionerna I: 1009 och II: 1159 framförda önskemålet om kompletterande utbildning i vuxenundervisningens pedagogik för dem som redan genomgått ämneslärarutbildning kunna bli beaktat. Utskottet anser det inte erforderligt med någon framställning av riksdagen i denna fråga.

Vad angår det i samma motioner framställda yrkandet att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall hemställa att ökade resurser ställs till förfogande för forskning rörande vuxenutbildningens pedagogik och metodik anser sig utskottet kunna utgå från att även vuxenutbildningen uppmärksammas vid utnyttjandet av de anslagsmedel som anvisats till pedagogiskt utvecklingsarbete. Ej heller på denna punkt finner utskottet någon särskild framställning till Kungl. Maj:t vara behövlig. Utskottet vill tillägga att det på olika håll pågår forsknings- och undersökningsverksamhet inom området.

Som framgått i det föregående har ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag om utbyte av 40 icke-ordinarie lärartjänster vid folkhögskolan mot ordinarie tjänster inte tagits upp i statsverkspropositionen. Detta har föranlett ett yrkande i motionerna I: 452 och II: 523 om ett dylikt utbyte. Frågan om antalet ordinarie lärartjänster vid folkhögskolan berörs också i propositionen nr 52 där föredragande statsrådet erinrar om att antalet ordinarie ämneslärartjänster vid folkhögskolan under de senaste åren av olika skäl hållits i stort sett oförändrat samt uttalar att det nu — självfallet under beaktande av de stora kraven på flexibilitet inom folkhögskolan — bör vara möjligt att positivt pröva frågan om inrättande av ytterligare ett antal ordinarie ämneslärartjänster. Utskottet konstaterar att det med detta uttalande tillkommit ett nytt moment, som inte förelåg då motionerna väcktes och som rimligen måste innebära att ett förnyat förslag från skolöverstyrelsen kommer att få en positiv behandling. Utskottet föreslår att riksdagen avvaktar den förnyade prövning av Kungl. Maj:t som sålunda är att vänta och avstyrker därför nu ifrågasvarande motioner.

En personalförstärkning av annat slag föreslås i motionerna I: 448 och II: 582 i vilka yrkas inrättande av en för de sex folkhögskolorna i Malmöhus län gemensam tjänst som skolkurator. Även utskottet har den uppfattningen att utvecklingen gjort frågan om skolkuratorstjänster i folkhögskolorna mycket aktuell. Enligt utskottets mening bör det dock i första hand ankomma på huvudmännen för skolorna att uppmärksamma detta behov och utskottet anser sig därför inte böra tillstyrka motionerna.

Som framgått av det föregående har de till propositionen angående lärarutbildning för folkhögskolan m. m. knutna motionerna inte givit utskottet anledning till erinran mot vad som anförts och föreslagits i denna proposition. Med hänsyn härtill och till att utskottets överväganden i övrigt inte heller föranlett någon sådan erinran tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner de i statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 28 mars 1969 förordade riktlinjerna för lärarutbildning för folkhögskolan m. m.

Även de i detta sammanhang behandlade förslagen i statsverkspropositionen angående anslag till folkhögskolorna tillstyrkes av utskottet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande tjänsteorganisationen vid folkhögskolorna med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1008 och II: 1160 godkänner vad som förordats i statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 28 mars 1969,

2. att riksdagen beträffande riktlinjer i övrigt för organisationen av lärarutbildningen för folkhögskolan m. m. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1009 och II: 1159, nämnda motioner i vad de avser förläggning till Linköping av lärarutbildningen för den statliga och kommunala vuxenutbildningens behov, godkänner vad som förordats i statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 28 mars 1969,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 1009 och II: 1159 i vad de avser att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall hemställa om att den reguljära ämneslärarutbildningen ges ökade inslag av utbildning i vuxenundervisningens pedagogik,

4. att riksdagen avslår motionerna I: 1009 och II: 1159 i vad de avser att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall hemställa om att kompletterande utbildning i vuxenundervisningens pedagogik erbjuds dem som redan genomgått ämneslärarutbildning,

5. att riksdagen avslår motionerna I: 1009 och II: 1159 i vad de avser att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall hemställa om att ökade resurser ställs till förfogande för forskning rörande vuxenundervisningens pedagogik och metodik,

6. att riksdagen avslår motionerna I: 448 och II: 582 i vad de avser inrättande av en tjänst som skolkurator vid folkhögskolorna i Malmöhus län,

7. att riksdagen avslår motionerna I: 452 och II: 523 i vad de avser utbyte av 40 icke-ordinarie ämneslärartjänster vid folkhögskolan mot ordinarie,

8. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 448 och II: 582 samt I: 452 och II: 523,

samtliga motioner i vad de avser medelsanvisningen, till *Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 61 300 000 kr.,

9. att riksdagen till *Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m.m. till folkhögskolor* för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

Stockholm den 20 maj 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Birger Andersson (s), Rikard Svensson (s), Axel Andersson (fp), Virgin (m), Bertil Petersson (s), Per Jacobsson (fp), Bengt Gustavsson (s), Bengtson (cp), Rönneberg (s), Wååg (s), Eric Peterson (fp), Björk (s), Erik Svensson (s), Strandberg (m) och fru Elvy Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (m), Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Mattsson (cp), Johansson i Norrköping (s), Nordstrandh (m), Alemyr (s), Källstad (fp), Andersson i Knäred (cp), Svanberg (s), Dahlgren (cp), Gustavsson i Ängelholm (s) och Westberg i Ljusdal (fp).

Reservation

beträffande tjänsteorganisationen vid folkhögskolorna av herr Nordstrandh (m).